

ÇOCUĞUN RUHSAL VE SOSYAL GELİŞİMİ

Prof. Dr. Bahar Gökler

Amaç ve Hedefler

Burada ruhsal gelişimin iki temel kuramcısı olan Freud ve Erikson açısından çocuğun ruhsal ve sosyal gelişimine ilişkin bilgiler aktarılacak ve gelişimin her bir basamağında ortaya çıkabilecek aksaklıklar sonucu oluşacak olan ihmal ve istismar durumları belirtilecektir.

Freud kişilik gelişiminin beş psikoseksüel evreyi kapsayan bir süreçte oluştuğunu ve bu evrelerin doyum açısından temel hazzı sağlayan beden bölgesi üzerinden tanımlandığını açıklamıştır.

Erik Erikson da psikososyal kuramında, Freud gibi insan gelişimini dönemlere ayırarak incelemiştir. Ancak Freud gelişimsel çatışmaları biyolojik gereksinimlere bağlarken, Erikson bu çatışmaların sosyal etkileşimlerden kaynaklandığı ileri sürmektedir.

1. BEBEKLİK DÖNEMİ (ORAL DÖNEM)

Bebeklik dönemine Freud'un psikoseksüel kuramına göre "oral dönem" denmesinin nedeni, bu dönemde ağızın temel haz bölgesi olmasıdır. Doyuma yönelik etkinlikler ağız yoluyla gerçekleştirilir. Bebek çevreyi ağız yoluyla, emerek, ısırarak, ağız ile yoklayarak tanımaya çalışmaktadır.

Yaşamın ilk yılını kapsayan ve bebeğin tümüyle kendisine bakım veren kişiye bağımlı olduğu dönemdir. Bu dönem bebeğin bakım, uyaran ve sevgi gereksinimlerini bir başkası karşılar ki bu kişi bebek için "temel nesne"dir. "Temel nesne" nin mutlaka bebeğin biyolojik annesi olması gerekmez. Ancak bu işlevi, büyük çoğunlukla bebeğin annesi üstlenir. Yaşamın ilk yılı içinde anne ve bebek arasında bir "ortak yaşam" söz konusudur. Bu durum bebeğin kendi gereksinimlerini karşılayabilecek bir donanımda olmamasından kaynaklanmaktadır. Bebeğin gereksinimlerini uygun biçimde karşılayabilen ve bebeğin yaşamında, onunla "teke tek" ve "sürekliliği olan biçimde" ilişki kuran kişi bebek için "birincil bakım veren kişi" ya da "temel nesne"dir. Bebeğin en temel iletişim yolu ağlamadır; anne ya da bakım veren kişi, bebeğin ağlamasını izleyerek bebeğin gereksinimlerine ilişkin bir duyarlılık kazanır ve onları uygun biçimde karşılamaya yönelir. Bu yolla bebek ağlamasını ertelemeyi öğrenir.

Erikson'a göre bu dönemde kimlik oluşturma ile kimlik karmaşası arasındaki psikososyal kriz uygun biçimde çözülebildiğinde, genç bu dönemden bir yaşamsal güç olan "sadakat" öğesini kendisine katararak çıkar. Umuduna, iradesine, amaçlarına ve yatkinlik alanlarına sadık kalabilen bir genç sağlıklı bir kimlik duygusu geliştirmiştir. Kendine uygun bulduğu kimlik öğelerini bütünleştirerek, kendisine katar. Gencin kimlik oluşturma sürecinde onu en fazla bocalatan yaşantı kimlik karmaşası olacaktır.

Bir genç, bebeklikten başlayarak ergenliğe kadar olan gelişim çizgisinde, yaşamın farklı evrelerinde ihmal ya da istismar gibi olumsuz deneyimlerle karşılaşmış ise; bu olumsuz yaşantıların niteliği, şiddeti ve sürengeliği ile doğru orantılı olacak biçimde; ergenlik döneminde bu gencin bir kimlik karmaşası ya da kimlik dağılması yaşaması, beklenebilir bir durumdur.

Genç, kimlik oluşturma yönünde uygun örneklerle kimliğini buluşturamadığında bir boşluk duygusu yaşayabilir ya da suça yönelebilir. Toplumun onaylamadığı kişi ve gruplarla birlikte olabilir, madde bağımlılığı, davranım sorunları ya da intihar davranışı gösterebilir.

Özetle, bu bölümde, bebeklikten ergenliğe doğru giden gelişim çizgisinde, çocuğun ruhsal ve sosyal gelişimi dönemsel özellikler bağlamında gözden geçirilmiş ve her dönemde ortaya çıkabilecek ihmal ve istismar durumları ve bunların gelişimsel sonuçları üzerinde durulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Kayaalp L (2008) Freud ve Psikanaliz. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı içinde.F Çuhadaroğlu Çetin ve ark. (ed) Hekimler Yayın Birliği, Ankara, s:90-101.
2. Dereboy F (1993) Kimlik bocalaması: Anlamak, Tanımak, Ele Almak, Özmerit Ofset, Malatya.
3. Sayıl M (2007) Erik Erikson: Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Kimlik .Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları içinde,AS Aysev ve YL Taner (ed) Asimetrik Paralel, İstanbul, s:25-37
4. Freud S (1905) Three Essays on the Theory of Sexuality Standard Edition London: Hogart Press.
5. Kayaalp L (2007) Psikonolitik gelişim kuramları. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları içinde, AS Aysev ve YL Taner (ed) Asimetrik Paralel, İstanbul, s:3-10
6. Yörükoğlu (1989) Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul.
7. Gökler I. Çocuk İstismarı ve ihmali: erken dönem stresin nörobiyolojik gelişime etkisi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. 9:47-57
8. Güvenir T (2007) Bağlanma Kuramı: Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları içinde, AS Aysev ve YL Taner (ed) Asimetrik Paralel, İstanbul, s:41-53
9. Main M, Solomon J (1986) Discovery of a new, insecure disorganized /disoriented attachment pattern. Affective Development in infancy içinde,M Yogman ve TB Brazelton (ed) Ablex, Norwood, NJ, s:95-124.
10. Erikson EH (1963) Childhood and Society. New York: Norton.

11. Erikson EH (1982) *İdentity and Life Cycle*. W.W. Norton, New York.
12. Cicchetti D, Toth SL (1995) A developmental psychopathology perspective on child abuse and neglect. *J American Acad Child Adolesc Psychiatr.* 34:541-565.
13. Uslu İR (2008) Gelişimsel psikopatolojinin temel kavramları. *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı* içinde F Çuhadaroğlu Çetin ve ark.(ed) Hekimler Yayın Birliği, Ankara, s: 137-144
14. Glaser D (2000) Child abuse and neglect and the brain.A review. *J Child Psychology and Psychi atr* 41(1):97-116.
15. Glaser D (2002) Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment):a conceptual framework.*Child Abuse Negl.*26:697-714
16. Erikson EH (1968) *İdentity:Youth and Crisis*. W.W.Norton, New York.
17. Yörükoğlu A (1985) *Gençlik Çağı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, Ankara.
18. Kaufman J (1991) Depressive disorders in maltreated children. *j Am Academy of Child and Adolesc Psychiatr.* 30(2):257-265.
19. Taner Y, Gökler B (2004) Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi.* 35:482-86.

Not: Bu yazı Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri için Başvuru Kitabı İhmal ve İstismara Uğrayan Çocuğa Bütüncül Yaklaşım adlı kitapta yayınlanmıştır.